Eduskunta
Tulevaisuusvaliokunta

Viite: Lausuntopyyntö / VNS 6/2017 vp

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPerin lausunto valtioneuvoston tulevaisuusselonteosta: ”Jaettu ymmärrys työn murroksessa”

Yleistä

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer pitää valtioneuvoston tulevaisuusselontekoa jaetusta ymmärryksestä työn murroksesta tarpeellisena keskustelun herättäjänä. Selonteossa on mielestämme kuvattu työn muutosta hyvin yleisellä ja jopa filosofistisella tavalla. Selonteossa nostetaan esille jo syntyneitä ja mahdollisesti vielä syntyviä ongelmia. Ratkaisukeinoja mahdollisten ongelmien ratkaisemiseksi selonteossa ei mielestämme löydy ja ehkä tämän selonteon tarkoituskaan ei ole niitä esittää.

Työn murros Suomen suurin haaste

Selonteossa todetaan työn murroksen olevan Suomessa jo todellisuutta ja sen yhtenä mahdollisena skenaariona on tilanne, missä työntekijät saavat yrityksen arvonlisästä aiempaa pienemmän osuuden. Sote-alalla tämä trendi on yleistynyt viimeisten vuosien aikana myös hyvin voimakkaasti ja hallituksen kaavailemassa sote- ja maakuntauudistuksessa tämä ilmiö tulee entisestään voimistumaan.

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPerin mielestä työn murros sote-alalla ei saa johtaa siihen, että suorittavan työn tekijöiden työsuhteet muuttuvat epätyypillisiksi työsuhteiksi, joissa 0-tuntisopimukset ja lyhyet määräaikaiset työsuhteet korvaavat alalla perinteisesti noudatetut työsuhteet.

Teknologialla ei hoito- ja hoivatyössä voi myöskään ihmistä korvata, mutta hyvänä apuna se voi toimia. Ihmisten hoidossa eivät robotit ja automaatio voi koskaan täysin korvata ihmistä ja siksi sote-alaa ei myöskään voi edes tulevaisuuden työnkuvia arvioitaessa rinnastaa esimerkiksi teollisuustyöhön.

Työntekijöiden autonomia

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteossa todetaan työntekijöiden autonomian ja itseohjautuvuuden kasvavan, koska jokainen voi itse toimia oman työnsä järjestäjänä tehokkaammin. Joissain tehtävissä tämä olettama pitääkin paikkansa ja esimerkiksi sote-sektorilla myös työntekijöiden kokema työhyvinvointi näyttää usein korreloivan työntekijöiden lisääntyvän autonomian kanssa. Tästä seuraa merkittävä työn tuottavuuden kasvu, pienentyneet sairauspoissaolot ja pidemmät työurat.

Kansainväliset esimerkit vahvistavat myös sitä, että työntekijöiden autonomisuus tuo mukanaan myös motivaation lisääntymisen. Hollantilaisen tutkijan Jos de Blok:in (CEO Buurtzog) mukaan matala hoitotyön laatu tuo korkeat kustannukset. Hollannin testaaman mallin mukaan hallintokustannuksia kannattaa leikata ja siirtää hoitajaresursseihin ja hoitajien lisäkoulutukseen. Autonomiset pienet tiimit (maksimissaan 12 henkeä) ovat tehokkaimpia ja sitoutuneimpia. Oleellista on, että hoitajat saavat itse päättää resurssien käytöstä ja koulutusmäärärahojen kohdentamisesta. Autonomisuus tuo siis motivaation, tehokkuuden ja paremmat lopputulokset.

Työn murros ja yhteiskuntarauha

Selonteossa todetaan, että vaikka Suomessa juuri nyt suuri osa tavallisista palkansaajista ei työelämässään radikaalia muutosta näekään, murros aiheuttaa suurelle joukolle työntekijöitä jatkuvaa epävarmuutta ja huono-osaisuutta. Selonteosta ilmenee myös se, että Suomessa on noin 250 000 palkansaajan joukko, jolle kasaantuu koko ajan enemmän epävarmuutta. Lisäksi maassamme on lähes 80 000 miestä pysyvästi työelämän ulkopuolella, eli he eivät opiskele, ole eläkkeellä tai hae töitä.

SuPerin näkemyksen mukaan näissä tekijöissä piilee tikittävä aikapommi. Jossain vaiheessa tietyn väestönosan kurjistuminen tulee saavuttamaan pisteen, jossa tämä ryhmä alkaa ilmaista turhautumistaan sellaisilla tavoilla, jotka tulevat vaarantamaan jopa yhteiskuntarauhan. Suomessa eriarvoistumisesta johtuvia mellakoita ja jopa terrorismia ei ole vielä esiintynyt, mutta nyt käynnissä oleva kehitys tulee siihen suuntaan väistämättä johtamaan. Osa syrjäytyvästä väestönosasta näkee rikollisuuden ainoaksi ja jopa hyväksyttäväksi keinoksi parantaa omaa sosiaalista asemaansa.

Elinikäisen oppimisen tarve

Tietoteknisen kehityksen nopea eteneminen asettaa työntekijöille myös elinikäisen oppimisen tarpeen. Kaikki yhteiskunnan koulutusleikkaukset niin perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen kuin korkea-asteen koulutuksenkin osalta heikentävät yhteiskunnan valmiuksia pysyä mukana jatkuvasti kiihtyvässä ja digitalisoituvassa työelämässä. Leikkaukset laittavat painetta työelämässä tapahtuvaan kouluttamiseen, mutta työnantajien vastuu henkilöstön koulutusvelvollisuudesta ja kouluttamishalukkuudesta vaihtelee hyvin paljon. Lisäksi työelämästä sivussa olevat henkilöt ovat kokonaan sivussa kaikista koulutuksista.

Mikäli annamme osan väestöstämme tietoisesti jäävän kaiken tietoteknisen kehityksen vaatiman koulutuksen ulkopuolelle, niin meillä on hyvin nopeasti muodostunut yhteiskuntaamme selonteossakin mainittu ”tarpeettomien luokka”. Sinne joutuneen väestönosan aktiviteetti voi sitten purkautua myös hyvin ennalta arvaamattomalla ja jopa epätoivottavalla tavalla.

Ratkaisumalleja muuttuvaan työhön

Tulevaisuusselonteko ei tarjoa selviä ratkaisuehdotuksia tuleviin ongelmiin, mutta ehkä niitä on tulossa jatkoselvityksissä. SuPer pitää kuitenkin huolestuttavina keskusteluja jotka liittyvät kansalaispalkan ympärillä käytävään keskusteluun. Kaikki selvitykset kertovat tulevasta työvoimatarpeesta ja samanaikaisesti olemme valmiita heikentämään juuri matalapalkkaisimpien työntekijöiden työolosuhteita ja etuja. Myös puheet siitä, että palkalla ei tarvitse tulla toimeen ovat SuPerin mielestä vastuuttomia. Kaikki nämä toimenpiteet lisäävät väestön polarisaatiota ja johtavat epävakaampaan yhteiskuntaan ja jopa hyvinvointiyhteiskunnan tuhoutumiseen.

Mahdollinen kansalaispalkka tulee johtamaan myös siihen, että pienipalkkainen työ ei enää kiinnosta ja jos lisäansioita kansalainen sen mahdollisen kansalaispalkan lisäksi haluaa, niin houkutus lisäansioiden hankkimiseksi harmaan talouden kautta voi olla ylivoimaisen suuri. Tällainen kehitys rapauttaisi yhteiskuntamoraalin lisäksi julkisen sektorin verotulot ja hyvinvointiyhteiskunnan perustan.

Helsingissä 15.11.2017

Silja Paavola
puheenjohtaja

Jussi Salo
kehittämisjohtaja

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry

SuPeriin kuuluu noin 90 000 lähi- ja perushoitajaa sekä muita toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneita, jotka työskentelevät julkisella ja yksityisellä sektorilla.

Lisätietoja lausunnosta antaa kehittämisjohtaja Jussi Salo, 050 411 0169, jussi.salo@superliitto.fi